

אוגנדה: הקשר היהודי

הם מתפללים בבית הכנסת שבארונו ספרי תורה ונכשפים ללימוד עוד ועוד מצוות, אך לא, הם לא יהודים. עדין. סיפור מסע אל מחוות שבט האבאיודי שבאגנדה (כולל ביקור קצר ולא צפוי בשדה התעופה באנטבה)

בית ספר מקומי בגבעת נבוגואה. למעלה: המחברים על רקע בתות בתורה. במרכז: מגן דוד, מנורה וטלית בפתח ביתו של אנטש

דבר לקרה מטה זה. מעט לפני שדר איתן שומן, השצוף אליו מנטולאים, התחיל את תפילה "אל מלא רחמים", התקרב לעברנו אופנוז רוכב בדי שני גברים גדולים, אשר שאלו מה לכל הרוחות אנו עושים. הסבירו את מעשינו, ושני המאמינים עמדו דום ואף הצטרפו לאמרות "אמן". בשלב זה נכננו לבני בלוויי שני אנשי האבטחה והם צילמו אותנו על רקע בסיס חיל האויר האוגנדי המשתרע למרגלותינו.

כאשר יצאנו הופיעו מאבחים נספחים, הפעם רציניים יותר, והחלו לחקור אותנו. הסבירו את הסיפור והצגנו את אישורי המעבר. כאשר נסוגנו בחווה לאורך מסלול ההמרה, מטוס נוסעים גדול מסוג C-130, לכד את עינינו. לפני 35 שנים הסתעד צה"ל על המקום תוך שימוש במטוסים אלו. פשוט לא יכולנו לשנות בעצמנו, כך שללנו את דרכנו בדיורים אל תוך המטוס ואנו קיבלנו רשות ממפקד החוויה להיכנס לתא הטיס. בשלזה התחלו הבעיות. אנשי האבטחה חזרו, הפעם עם כל נשק, ואנו נלקחנו לתחנת המשטרה. הרוכנים שלנו החרמו, פרצו פינו צולמו, הצהרות תועתקו וננו הושבנו לשולש שעות מורות עזבים בזמנם שהוחלט על עתידנו. גם משטרת אוגנדה נראתה נובכה וכוח שלושת המיעדים המלומדים, בני גיל המעבר, שהסתובבו סביב בסיס חיל האויר שלהם.

כאשר מפקח תחנת המשטרה, בחור נבוי, מסר את גוד הדין, הוא נושא כקריקטורה של השטר הטוב והשוטר הרע כשהם מגולמים באדם אחד. בתחילת הוא באה בנו, מה שגרם לנו להתפתל בדמייה למשך 30 שניות. לאחר מכן הוא אמר לנו שעשינו מעשה חמוץ מאד: "גיצלתם שני חיילים, אשר דוד לא אכלו דבר כל היום!", ובפעם הבאה הם "יירדו בנו כשם שעשו לינטנת נתניהו". לבסוף הוא חיך חדור ואמר שסיפרינו מואים שלא התרוננו להזיק וש"איןנו פושעים".

אף על פי שידענו שלא עשינו כל דבר רע, כאשר עזבנו את המדינה יומיים לאחר מכן אמר ניעזר בשניתו. ידענו שהסיכויים לבעלית קלושים, אך עדין שמננו ליצאת מהמדינה בשלום וכשחנחנו בקניה שמננו לשוב ל"ציוויליזציה".

תוכנית קנייה

המשך למבללה, העיר הקדומה ביותר ליעדרנו, ארכה הרבה לכיוון קניה לאורך הדרך הראשית נסעה מזרחה למומבזה, הדרך היבשתית שבה עבורות רוב הסחרות המיאוואות לאוגנדה. זה כביש דרוני בצד, המתוחזק בקושי, עם תנועה היכולה להתחרות בכל עיר אחרת בעולם. במהלך הנסיעה חלפנו על פני העיר המאוכלים על ידי קופים ועל פני אחד משני מקורות הנילוס העיקריים. הספקנו אף לעזרה לפרקי זמן כדי לאשר חלפנו על פני טנדר שבו נסע צעירים הובשים כיפה ודוברי עברית בני שבט אבאיודה (Abayudaya) היום בכפר. אחד האתרים החשובים ביותר עברונו היה מיסלת הרכבת שפגשנו בדרך. בעשור האחרון של המאה ה-19, בריטניה שלטה במה שנקרו אז "אוגנדה ומדינת החסותו של מזרח אפריקה". במטרה לפתח את האזורי הללו בנו הבריטיים את מסילת הרכבת המחברת את החוף במומבזה עם אגם ויקטוריה. דרך זו נודעה גם בשם "דרך המטאורים", בשל התקפות מסאי (Masai), אריות אוכלי אדם. זו, כפי הנראה, הייתה הדרך שנטנה את השם השגוי לאחת המחלקות הציוניות המפורסמות ביותר.

פיתוחה האזר של אפריקה המורחת נתקה בשל מחסור במתישבים אירופים. באפריל של שנת 1903 על ידי הנשיא האוגנדי מוסוני (Museveni) וראש הממשלה נתניהו בשנת 2008, הכריז מוסוני שיחפה את המגדל למוייאן. נכון למן בקורסונג, לא התרחש

**ארי צבי זיבוטו-פסקי
וארי גרינספָּן**

C אשר אדם חושב על אפריקה העמוקה והaphael, עם גורילות בערפל ובכובנום מייללים בין צמורות העצים, עולה במוחו אוגנדה. בין קהילות יהודיות פעילות, אוגנדה אפלו אינה נכנסת לרשותה. ובכן, מסתבר של מדינה משונית זו מאות שלמה של קרשים מעניינים עם העם היהודי. החלטנו לבקר שם, כאשר יעדנו העיקרי היה הורם "האורטודוקס" של אבאיודה, שבט אפריקני אשר קיבל על עצמו את הדת היהודית בשנת 1919. לאורך הדרך כולה חיפשנו נקודות השקה נספות בין להיסטוריה היהודית לבין אומה פרימיטיבית ונטושה זו.

נקודות הكنيסה שלנו היו היהודים שלדה התעופה הבינלאומי של המדינה: אנטבה. שם נפגשנו עם בחור מקומי וחובש כיפה העונה לשם אנטש קקי מיניה, המנaging הרוחני של "הרווצים להיות יהודים", תושבי הכפר "האורטודוקסי" פוטי. לפני שיצאנו לנסעה שאמורה הייתה להימשך 4 שבועות למבללה (Mbale), העיר הסמוכה לפוטי שבה אמרורים היינו לשוחות, רקחנו עימנו את אנטש להרפקה לא צפוה.

מציע אנטבה השני

עבור רוב היהודים, אנטבה נקשרת עם מבצע ההצלה המפורסם של בני העורבה על ידי צה"ל ב-4 ביולי 1976. ביום זה עשתה סיירת מטכ"ל בפיקודו של סגן אלוף יונתן נתניהו זיל היסטוריה עם מבצע חילוץ מודחים. כל מי שמכיר דיין יוכל זאת, יוכל בוודאי לשוחזר היכן היה באותו היום.

שمنו פעמוני לאנטבה במטרה לדאות מה יותר מהמקומות שבו חוללו אליהם נס שכזה. תכננו להתפלל באתר הקרבLOCרם של הנופלים בפשיטה והובלים יוני נתניהו. עצרנו בתחנת המשטרה המרכזית והארהית על הביתוחון בשדה התעופה הבינלאומי בבסיס חיל האוויר שבו התרחשה הפשיטה, אך לא הגיעו סולנקו ממשם. השוטר לפניו ניצבנו אמר לנו: "אתם קטנים מדי (איןכם חשובים מספיק)" כדי שתיתן לך למס רשות להיכנס לבסיס". כדי להציג את חשיבות האבטחה, הוא המשיך בהגזה: "נשיא המדינה צריך לדעת את שמו של כל הנכנס לבסיס".

המשכנו לנסוע לכיוון הבסיס וניגשנו לשער הראשון שנקרה בדרכנו. שני שומרים היו בשער, מוחזקים ברפיין את רובי AK-47 שלם. הסבירנו כי ברצונו לשאת תפילה לוכרו של יונתן נתניהו בצל האוגנדים ולצפות באתר היסטורי חשוב זה. כמו כל האוגנדים האחרים שעמדו שוחחנו, הם ידעו על מבצע ההצלה וזכרו אותו לחובב, מושם שהיה הסדק הראשון בששלטונו של אידי אמין שהראה שהמניג הערבי אכן בלתי מנוח. הם שאלו האם יש ברשותו נשחק, הריאנו להם שלא, ואו פשט נתנו לנו אישורי מעבר בתמורה לדרכונינו, שאთם השליכו לתוכו קופסת קרוטון תחת עץ סמוך. לפני שמננו לבב, מצאנו את עצמנו מטילים לאורך מסלול ההמרה בסיס חיל האויר האוגנדי, חולפים על פני מטחי האו"ם, מטחי קרב ומסוקים. הלאנו לאטנו לכיוון מגדל הפקוק בקצחו המורח של הבסיס, אשר עדין מצליח בחורי קליעים. בסיס המגדל קייםسلط ז'יל אנטה שנקבע בשנת 2005 על ידי הנשיא האוגנדי מוסוני (Museveni) וראש המשלחת הדחים בנימין נתניהו. בפגישה בין מוסוני ונתניהו בשנת 2008, הכריז מוסוני שיחפה את המגדל למוייאן. נכון לזמן בקורסונג, לא התרחש

דו-לנצרות בעורת מיסיון פרוטסטנטי שלימד אותו לקרה בתג'ר' בסוהילית. מבחינה דתית ופוליטית הוא Malakite Christian, והצטרכו לקבוצה שכלה כמה היבטים יהודים. הבריטים החלו להגביל את מגעל ההשפעה שלו וב-1917 הוא עבר לאזור מבלה, במרודות המערביים של הר אלונג. שם, ב-1919 הקים קבוצה דתית משלו. הגירה הדרמטית של הסיפור טעונה כי הוא הבין בסופו של דבר את מידת מופרכותו של הנזרות, קרע את חלוקו השני של התג'ר' שלם, ואימץ מושך בשאלת האם לקבל את תונכנית כפטרהן על 3,000 בני אדם.

בשנת 1922 הוא הפיץ בין בני הקהילה שלו ספר חוקים ותפליות בן 90 עמודים, אשר עדין ניכרת בו ההשפעה הנוצרית. נראה כי סמי אקונגול לא היה בתחום בקשר עם יהודים כלל, ורק ב-1925 נפגש עמו כמספר יהודים אידאולוגים שהועסקו על ידי הבריטים הדומנו לקבוצתו. בהמשך הוא שינה את מנגאיו כך שתיאימו להנחות היהודית הנורמטיבית וגון הטבילה. עד למותו בשנת 1928 מאמינו נימולו, השתדרלו לשומר שבת וכשרות ואף התפללו בעברית. אקונגול כבור במרקם קצר מבית הכנסת המוכי של אבאיודה.

הקשר של בני השבט עם היהדות תמיד היה מוגבל, ממשום שימושים לא היו יהודים ריבים באוגנדה. מועד הגעתם של היהודים לאוגנדה נתון עדין בויכוח. לפני שנת 1860 נכנסו תוקרים בריטים לתוכה של הארץ בחופשיהם אחר מקרים הנילוס. עד תחילת המאה העשרים, ידוע לנו לפחות על שני יהודים שעבדו עבור הבריטים, וכן על סוחר דתי בשם יוסף, ששחה שם וייצר שער עם בני אבאיודה. בשנים 30 וה-40 הוא הקשר בין העשירים הבלה להתקופה באוגנדה קהילה של יהודים יוצאי אירופה. מעולם לא היה במקומות בית הכנסת או רב, אך נראתה שהיה בית קברות יהודי קטן. המשול הבריטי של אוגנדה היה היהודי סר אנדרו כהן. ועד שנתה ה-50 כללה הקהילה כעשרים משפחות. מכאן תיעוד בארכון של הקהילה העברית של ניירובי (Nairobi Hebrew Congregation) לכך שהקהילה האוגנדית הקטנה הזמינה מוצאים מנירובי כל שנה. במהלך שנות ה-60 של המאה הקודמת, נציגות ישראלית קתנה בנטה שבר קמפלה, ומורים ליטן, סוחר יהודי. עד לשנות ה-60 של המאה הקודמת, נציגות ישראלית נמל התעופה של אנטבה.

בני אבאיודה ידעו עלויות ומודדות. מותו של אקונגולו הクリומי היה גורם אחד שהוביל לרידה חדה במספרם. גורם נוסף היה העבודה האינטנסיבית של מיסיונים באזורי. אלה סייבו לבתי הספר שלהם כל מי שלא המיר את דתו לנצרות. במקביל, העקריים עם בני אבאיודה היויוקטור פרנקו, מהנדס חשמל שגור בקמפלה, ומורים ליטן, סוחר יהודי. עד לשנות ה-60 של המאה הקודמת, נציגות ישראלית קתנה בנטה שבר קמפלה, ומורים ליטן, סוחר יהודי. עד מישואל, נואה היה שכל המלונות מספקים אותו.

ישראלים שמספרם היה רב באוגנדה.

בתקופת מושטו האctor של אידי אמין (1971-1979) גורשו הישראלים מאוגנדה והיהודים הוצאה אל מחוץ לחקוק. בני אבאיודה היו ציירה מבסitem, אף שכמה מהם באמות סיכנו את חייהם על מנת לשמור את היהודים. אמוש חלק עמנו סיפוריים על אביו ודודו, שהסתכו בתקופות של חיות פרא ונחשים בעודם מתחבים בצמחייה עבותה. דודו של אמוש נעצר משומ שבסנה סוכה ושותר רק לאחר שהמשפה

הצעיג'וז' צ'מברליין, מזכיר המושבות דאג, לבניימין זאב הרצל, חלק מהאוור, מישור "אוואין גישו" (Uasin Gishu) (1903), תונכנית זו נודעה לימים כ"תוכנית המקמת מדינה". בימי ראשון, ל' באב תרס"ג (23 באוגוסט 1903), הדרים הרצל את 592 נציגי הקונגרס הציוני השישי עם "תונכנית אוגנדה" כ"אמצעי לשעת חרום" על מנת להציג את ח'י היהודים המאויים על ידי אנטישמיות רוסית אלימה. בדור היה לכלם כי "המוראה" בהנගתו של הרב יצחק יעקב ריינס. והבהיר כי עבורי הциונים הדתיים אין חשש שישיכו את ירושלים גם אם ימצאו מקלט זמני באפריקה. אולם לא כל הוצאות הדתית תמכה בתונכנית. הרב יצחק נסנביום, הנודע בכינוי "הדרשן הציוני הנודד", והרב מאיר ברלין התנגדו שניים לתונכנית.

בסיום של דבר תונכנית אוגנדה התרורה בתונכנית "שוב מחוץ לארץ הקודש, אחת מני רבות, שמעולם לא התמסה. אף על פי שהיינו באוגנדה, לא עברנו בשתיים שכמעט היו למדינה הציונית. מכובח רבה עדין שוררת סביב הצעה זו, גם לגבי זהות האוור שהוצע לתונכנית הציונית. אוגנדה ומדינת החסות של מורה אפריקה, הידועה גם בשם קניה מאז 1920, ממוקמתה במורה אפריקה ושתיו היו נתנות לשליטת משרד החוץ הבריטי. השטח שהוצע להרצל היה כולם באזרה קניה. אחת ההצעות למקור הבלבול היא הקשר בין התונכנית לבין מסילת הרכבת לאוגנדה, אליו זומו הייתה גם כן כולה בקניה, ויתכן שהוא השאלת את שמה לתונכנית. כאשר עברנו את פסי הרכבת של אוגנדה, פסים שהוארכו רק בשלב מאוחר יותר לתוכה אוגנדה עצמה, החל דין בתונכנית ובמצב הנורא של יהוד מורה אירופה של אותו זמן כמו גם בהצהה של מדינת ישראל המודרנית.

הגענו למבללה (Mbale), לא רוחק מהגבול הקנייתי, מאוחר בלילה, בראש ובראשונה בשל העיקוב הלא צפוי בתחנת המשטרה. נרשמו במלון, מצפים למנוחה, לקראת ימים עמוסים עם בני האבאיודה. לפני שנדרמנו היה עליינו לנוקט אמצעי והירות: פרישת הפילה. אף על פי שקיבלנו חיסון נגד קדחת צובה והנו תרופות נגד מלריה, היה צורך לנוקט כל אמצעי והירות אפשרי בוגדרה. באותו זמן הירז המרכז לבריאות מחלות ומוניעתן של ארה"ב (Centers for Disease Control and Prevention) על התפרצות אלימה במיוחד של נגיף הקדחת הצובה באוגנדה, אשר תבע את חייהם של ממעלה מ-50 בני אדם. אונש סייר לנו מאוחר יותר כי כמעט לכל תושבי הכפר יש מלריה. השתמשנו אףוא בכללות נוספת לאמצעי הבטיחות מתוחכם. לא היו זוקים לכליות שהבאנו מישואל, נואה היה שכל המלונות מספקים אותו.

הכוזרי השני

הסיפור המודיעין המתאר מודיעו החליטו בני שבת האבאיודה לקבל עליהם את היהדות אבד במסורת העוברת בעל פה בשבט האפריקני, אך נראה שהו סיפור הכוזרי של המאה העשרים. גיבור הסיפור ומיסיד שבט אבאיודה היה סמי אקונגולו Semei (1869-1928, Kakungulu), לו חם שנים רבות הוא זכה בגנדה (Baganda). במשך שנים מישואל, נואה היה שכל המלונות מספקים אותו. לסתמיך הבריטים ובתמורה סייע להם ברכישת שבטים אחרים. בשנות ה-80 של המאה ה-19 הוא המיר את

האבאיודה שהייתה עזה תמנונת מהחטונה מהחומרת-הזוגות שנערכה בפוטוי. למעלה: אריא גרינשפן מלמד את בני

בית הכנסת היישן של פוטי. למטה: מלbenim לבנים מבוין בכפר סמוֹך לפוטי

בארכזות הברית ובדרום אפריקה המסייעים להם הונמקהנה כלכלית והונמקהנה רוחנית. הם מודעים היטב לשושיותם הלא יהודים, אך נראה שהם נכספים לחיות חיים יהודים אמייתיים. שנפדרנו מהאהיין בן ה-94 של ראש השבט, סמי אקונוגול, הוא הביט בנו בכובד ראש והוא לנו לשבת לדגע. דראות כרכי גمرا ומרקאות גדולות על שולחנו. בקרבת מקום נמצאים גם בית ספר תיכון יהודי וכן חנות מכולת בשם "שלום". בנוסת, נתקלנו באחד הסטודנטים שלמדו עם סיומו והוא הותיר עליינו רושם חוויב ואופן יוצא מן הכלל.

בני האסלאם נמצאים כעת על המפה היהודית כשם שלא היו מעולם. ינסם ארגונים ונשכח זה. ■

באונייברסיטה הוא ענה "מנהל עסקים". "תקותי היא להיות רב אורתודוקסי ואיש עסקים", אמר.

ה"סדנה" הראשונה שהעברנו הייתה שיעור בשחיטה. הם הביאו 4 תרגולות ואנו הגענו מוכנים עם סכיני שחיטה ובן משחזה. בתחילת הסבירה הופר את סכיני השחיטה למיזוחות - אין נקודה חדה בקצת וחלב חלק לאגורי, לא פוגם, וחוד מאד. הסבירה גם שהסכין צריכה להידק לפני השחיטה ואחריה ואף הדגמוני זו. גם מוצאות כייסוי הדם לאחר השחיטה הוסבירה והודגמה, עם הברכה המתאימה. האנשים הצעירים שעמדו סביבו התענינו באופן בלתי רגיל ושאלו שאלות שהעדו על תפיסת מהירות. אחריו כל ברכה הם חזרו בקהל רם וענו אמן. כמובן, היה ברור שהם אינם יהודים עדים, והכל היה חלק מתודול.

התהנה הבא היה בית הכנסת, על מנת לעירך החתונה בסגנון יהודי. במכללה, אנו אשפץ 5 טבועות עבור חמישה ווגות שיינשאו בחתונה בסגנון יהודי. מרביתם, ובכללם אנו שלוי יש כבר ארבעה ילדים קטנים, נשאו בחתונה אורחות לפני שנים רבות. החתונות התקיימו בבית הכנסת הקטן והמטופח הממוקם לצד קיר הלבנים הבני למחצה של בית הכנסת הגדול העתיק להיות מוקם שם. בני האסלאם ידעו את העקרונות המנחים של מרכיבי החתונה היהודית, ואנו השלכנו את השאר. הם ידעו, למשל, על מרכזיותה של הכללה: החתנים הגיעו לבושים בגדי היומיום שלהם, כאשר כל קהל הנאספים המתין לכלהות שהיה בביתן, מתנדדות בגדיים מודרניים יותר מאשר שיכולו להעלות על דעתן.

הטקס החל בברכה על היין והקשר שהבאו מהארץ. אחר כך חזר אנו על ברכת הקידוש והטבעות נמסרו לכלות. אז שברו החתנים כוס זכוכית לפחות שירת "אם אשכחך". שבירת הכוס הייתה חסוכה להם. אנו שוכחים כי היא נקבעת מערכת של הזיכריה בעבר ומהcab האכלכלי הכרוך בשבייתה. כך היה במקרה זה. "יהודי מארצאות הברית תרם לנו כסף על מנת לקנות כוס לחתונה", סיפר אונש. שאלו אסלאמיים שליהם שיר שיר לחתונה מסורתית, ובמנגינה ובמקצת אפריקניים קלאסיים הם שרשו ורקדו למילימ' מתחילה בעברית ובשפה הילדים.

משום שגם יודעים מתי הגיעו המבקרים היהודים הבאים, הם חשו צורך להתכוון לפסקוח ויחסו אחר כללים לאפיקית מצה. בנינו תנור קטן מלכינים, והסבירו את עקרונות היסוד באפיקית מצה. הם הביאו מעט קמח וערבבו עם מעט מים. בראותו כי השולחן רטוב, חישבנו לשואו אחר כסוי לשולחן. נאלצנו להתאפשר על כמה עלי' בנה נקיים וייחד אפיקו מסטר מצות קטנות. השארנו להם הנחיות כיצד לשפר את הארגון ולהזכיר את מצותיהם.

על מפת היהדות

הפליא בין האורתודוקסים לكونסרבטיבים באוגנדה אין מונע שיתוף פעולה וידידות בין שתי הקבוצות. בשלב הבא של המסע ליווה מרביה מדרשיה לכפר הריאשי של הקהילה, נוגואה (Nabugoya), שבו מתגורר דודו ומשמש כרב. צערכנו לא זכינו שפוג את הדוד, גרשום סיומו (יליד 1972), מכיוון שיצא למסע תעומלה. הגענו לאוגנדה שבועיים לפני הבחורות החמשישנותיות. סיינו הטעוד במסגרת אחת ממפלגות האופוזיציה על אחד מ-332 המושבים באסיפה הכללית. ואינו מספר כ柔ות שלו שהן הוארה בפייה באופן ברור וגבואה. באופן לא מפתיע, זכה נשיא המכהן להיבחר מחדש וסיומו הפסיד למומעד מפלגת השלטון NRM.

האוירה הדתית בכפר היהת מוערת הרשתה. העונה לשם משה שוחח עמו בעודו עומד בשדה של קסבה (cassava). כאשר שאלו אותו מה הוא למד

שיחודה את קצין המעצרים בחמש עיזים. בעקבות יציאתו לגלות של אידי אמין, כ-500 חברי הקהילה שנתרו חידשו את התching'יבותם ליהדות וביססו מחדש את הקשר עם יהודים מבהז. במהלך תקופה מסוימת זו בני האסלאם נשאו לא-יהודים מחייבת ההלכה. שלא כמו בני קבוצות אחרות, שטענו כי הם צאצאיהם של שבטים אחרים מבענין עשרת השבטים האבודים, בני אבאיודה מעולם לא טענו זאת. הם ידעו כי אבותיהם לא היו יהודים וכן ידעו כי הם מיעולם לא עברו גיור פרormal. בשנות התשעים החלו מספר קבוצות אמריקניות ל愍וט עניין בבני האסלאם, ובשנת 2002 יצאו ארבעה רבעים קונסרבטיבים לשילוחות בת שבוע ובמהלכה גיירו כמה מאות אנשים. בנוסף לכך, גרשום סיומו, אחד מבני האסלאם, נסע לארצות הברית לאחר שקיבל תואר ראשון מהאוניברסיטה האסלמית של אוגנדה. בשנת 2008 קיבל הסמכה מבית הספר הקונסרבטיבי זיגלר וחוור לכהן כדי לתפקיד מנהיג דתי וכמורה.

יום מצות ראשון

והנה הסימן הראשון לכך שבני האסלאם מתאים להיות יהודים. לבני האסלאם יש בית הכנסת שלהם וכית בנות אחר שמננו הם מדויים את רגליים. שני כפרים של בני האסלאם סיירבו להתיחס לגירים הקונסרבטיבים והם מזכירים לגורו הלבתי שוכר על ידי מדינת ישראל. אונש הוא הכוח המניע בפוטי, אחד משני כפרים אלו. בדרך לכפר עשינו עיקוף קתן על מנת לפרק את אחינו בן ה-94 של סמי אקונוגול ולשם עלי' יכרונוטו מודיעו המפורס ועל שנותם הריאשים כשותות כשותם מוצאות. בבקחת הבוץ הקטנה שבה הוא ים שטי נשותיו, הוא הגן בתוקף על קבלת היהודות על ידי בני השבט ועל ההבדלים משכניהם. הואicus אשר שאלנו אם אוכלם בשור וחלב יחיד. "בודאי אם יש לנו אסלאמיים שלם", הוא חשב לרגע ואצא חוזה מביתו עם "המינים הרים", והוא ישב ורוכך תמונה בשחוורלbin של דודו המילך ועם ספר ישן - ראשית דעת", ספר לימודי עברית שהודפס על ידי חברת הפצת העברית של ניו יורק (Hebrew Publishing Company of NY) בשנת 1920. היה זה מודיעם למדעי לשכת ליד בכתת הבוץ שלו, הנטול כמעט כל תכולה, ולהזיק ספר עברית שהודפס בנו ורוכך. את ההיסטוריה והענין שליהם בייחות לא ניתן היה להסביר. בשלב הבא שמננו פעמינו לפוטי. ד"ר שומן הסביר לנו כיצד הגיעו לשם: "סעו חצי שעה ממלבה, פנו שמאליה וחוור 3,000 שנה לאחר מכן". מצד אחד, קשה לתאר את הכהן; הוא פושט ייצא ישרות מתוקופת התנ"ך כמעט בכל המובנים. אין בו חשמל או מים ורמים. מצד שני, ישנה בכפר ממשאשה סולארית המעליה את המים מהברון ומעריברה אותן למלא את שלידי ממתינות הנשים בתור על מנת למלא את מיכליהן בימים היקרים-נדירים. לאונש יש מחשב נייד עם דאור אלקטרוני שדרכו הוא ת קישר אינטו לפני ביקורנו. בפוטו ישם גם מספר פרויקטים הממומנים על ידי קהילות יהודיות מעבר לים, כגון פרויקט העור שבמסגרתו הם מגדלים תרגולות ופרויקט חלה.

הגענו ל情怀ה גורמה להתרגשת גודלה, בעיקר משומם שם ראו בכך הזרמנות להעתקת הידע ההלכתי שלהם להתקראות בסופו של דבר לגיור. החלנו מיד במלאת ההוראה. בחור צער וביישן העונה לשם משה שוחח עמו בעודו עומד בשדה של קסבה (cassava). כאשר שאלו אותו מה הוא למד